

OTSUS

08.05.2020 nr 7-10/2020-002

Euroopa Liidu energeetika ühishuviprojekti nr 4.8 (Balti riikide elektrisüsteemi integreerimine ja sünkroniseerimine Euroopa võrkudega) teise faasi piiriüleste kulude jaotamine

1. Haldusmenetluse alustamine

Elektrituruseaduse (edaspidi ELTS) § 93 lõike 2 järgi teeb Konkurentsiamet koostööd Euroopa Liidu energeetikasektorit reguleerivate asutuste koostööametiga (edaspidi Koostööamet) ning teiste liikmesriikide reguleerivate asutustega.

ELTS § 93 lõike 6 punkt 1 alusel täidab Konkurentsiamet muid temale ELTS-iga, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 714/2009 ja muude õigusaktidega pandud ülesandeid.

17.aprill 2013 jõustus Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 347/2013 üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja millega tunnistati kehtetuks otsus nr 1364/2006/EÜ ning muudeti määrusi (EÜ) nr 713/2009, (EÜ) nr 714/2009 ja (EÜ) nr 715/2009 (edaspidi määrus (EL) 347/2013). Määrus (EL) 347/2013 kehtestab suunised esmatähtsate üleeuroopaliste energiataristute koridoride ja alade õigeaegse arendamise ja koostalitusvõime jaoks, eelkõige määrab kindlaks esmatähtsate koridoride ja alade loomiseks vajalikud ühishuviprojektid. Määruse (EL) 347/2013 artikkel 4 punkt 1 sätestab kriteeriumid millele peavad ühishuviprojektid vastama:

- a) projekt on vajalik vähemalt ühe esmatähtsa energiataristikoridori ja –ala jaoks;
- b) projektist saadav üldine kasu, mida hinnatakse lõikes 2 esitatud vastavate erikriteeriumide põhjal, on sellega kaasnevatest kuludest suurem, seda ka pikemas perspektiivis ning
- c) projekt hõlmab kahe või mitme liikmesriigi piire ületades vähemalt kahte liikmesriiki või asub ühe liikmesriigi territooriumil ning sel on käesoleva määruse IV lisa punktis 1 sätestatud oluline piiriülene mõju.

Määruse (EL) 347/2013 artikkel 12 punkt 3 sätestab, et niipea kui selline projekt on piisavalt küps, esitavad projektiedendajad investeerimistaotluse piiriüleste kulude jagamiseks riigi reguleerivale asutusele, olles eelnevalt konsulteerinud nende liikmesriikide ülekandesüsteemi haldurite ja põhivõrguettevõtjatega, kellele projekt avaldab olulist positiivset puhasmõju.

Nimetatud investeerimistaotlus sisaldab taotlust kulude riikidevahelise jaotamise kohta ning see esitatakse kõigile asjaomastele riikide reguleerivatele asutustele koos järgmisega:

- a) artikli 11 kohaselt koostatud metoodikaga kooskõlas olev projekti kulude-tulude analüüs, mille puhul võetakse arvesse kasu, mis saadakse väljaspool asjaomase liikmesriigi piire,

- b) äriplaan, milles on hinnatud projekti rahalist elujõudu ja märgitud valitud rahastamislahendus, ning
- c) kui projektiedendajad suudavad kokku leppida, siis põhjendatud ettepanek kulude riikidevahelise jaotamise kohta.

Kui projekti edendab mitu projektiedendajat, esitavad nad oma investeerimistaotluse ühiselt.

Määruse (EL) 347/2013 artikkel 12 punkt 4 järgi kuue kuu jooksul alates kuupäevast, mil asjaomane riigi reguleeriv asutus sai kätte viimase investeerimistaotluse, võtavad riikide reguleerivad asutused pärast nõupidamist asjaomaste projektiedendajatega vastu kooskõlastatud otsused selliste investeerimiskulude jaotamise kohta, mida iga ülekandesüsteemi haldur või põhivõrguettevõtja seoses projektiga kannab, ning nende kulude arvesse võtu kohta tariifides. Riikide reguleerivad asutused võivad otsustada jaotada vaid osa kõnealustest kuludest või võivad otsustada jaotada kulud ühishuviprojektide paketi vahel.

Kulude jaotamisel võtavad riikide reguleerivad asutused arvesse tegelikke või hinnangulisi

- ülekoormuse tasusid või muid tasusid;
- tulusid, mis tulenevad määruse (EÜ) nr 714/2009 artikli 13 alusel loodud põhivõrguettevõtjate vahelisest hüvitamismehhanismist.

Kulude riikidevahelisel jaotamisel võetakse arvesse projekti majandus-, sotsiaal- ja keskkonnakulu ja -tulu asjaomastes liikmesriikides ning võimalikku rahalise toetuse vajalikkust.

Kulude riikidevahelisel jaotamisel üritavad asjaomased riikide reguleerivad asutused saavutada asjaomaste ülekandesüsteemihaldurite ja põhivõrguettevõtjatega konsulteerides vastastikust kokkulepet, mis põhineb muu hulgas Määruse (EL) 347/2013 artikkel 12 punkt 3 alajaotuses a ja b nimetatud tabel.

Määruse (EL) 347/2013 artikkel 12 punkt 5 järgi riikide reguleerivad asutused võtavad direktiivi 2009/72/EÜ artikli 37 lõike 1 punkti a ja direktiivi 2009/73/EÜ artikli 41 lõike 1 punkti a kohasel tariifide kindlaksmääramisel ja kinnitamisel käesoleva artikli lõikes 4 osutatud kulude riikidevahelise jaotamise alusel arvesse ülekandesüsteemi halduri või põhivõrguettevõtja või muu projektiedendaja tegelikke investeerimiskulusid, niivõrd kui need kulud vastavad tõhusa ja võrreldava struktuuriga ettevõtja kuludele.

Kulude jaotamise otsusest teatavad riikide pädevad asutused viivitamata Koostööametile, lisades kogu nimetatud otsusega seotud asjakohase teabe. Eelkõige sisaldab see teave kulude liikmesriikide vahel jaotamise üksikasjalikke põhjendusi, näiteks:

- a) väljaselgitatud mõju (sh võrgutariifide mõju igale asjaomasele liikmesriigile) hinnang;
- b) lõike 3 punktis b osutatud äriplaani hinnang;
- c) projekti eeldatav positiivne välismõju piirkondadele või kogu liidule;
- d) asjaomaste projektiedendajatega peetud nõupidamise tulemus.

18.12.2015 andis Koostööamet välja dokumendi nr 05/2015 (soovitus 05/2015) omapoolsete soovitustega, mida peaksid investeerimistaotlused (piiriülesed kulude jaotamise taotlused) endas sisaldama.

Projektiedendajate piiriüleste kulude jaotamise taotluses (CBCA) nõutav informatsioon on järgmine:

1. detailne projekti kirjeldus, sisaldades valitud tehnoloogia põhjendusi;

2. detailne teostamise kava;
3. investeerimise eelotsus (st nõukogu otsus teatud tingimustel investeerida) kui see on oluline;
4. lubade protsessi lühikirjeldus kõigis osalevates riikides;
5. projekti piisava küpsuse tõendusmaterjal;
6. tõendid põhivõrkude vahelistest konsultatsioonidest ja selle tulemustest;
7. projekti spetsiifiline kulude-tulude analüüs vastavalt ENTSO-E TYNDP stsenaariumile;
8. äriplaan ja finantseerimise strateegia (sisaldades oodatavat rahalist abi, eristades rahvuslikku ja Euroopa Liidu abi);
9. reaalne piiriüleste kulude jaotamise ettepanek (kui projektiedendajad on saavutanud kokkuleppe).

08.11.2019 esitasid Elering AS (Eesti põhivõrguettevõtja), AS Augstsprieguma Tikls (AST) (Läti põhivõrguettevõtja), Litrgid AB (Leedu põhivõrguettevõtja) ja Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (PSE) (Poola põhivõrguettevõtja) Läänemere energiaturu elektrivõrkude ühendamise kava (BEMIP Electricity)¹ ühishuviprojekti nr 4.8 (Balti riikide elektrisüsteemi integreerimine ja sünkroniseerimine Euroopa võrkudega) teise faasi investeerimistaotluse ja piiriüleste kulude jaotamise ettepaneku, mis hõlmab ühishuviprojekti nr 4.8. osasid nr 4.8.9, 4.8.10, 4.8.12, 4.8.16, 4.8.18, 4.8.19, 4.8.20, 4.8.21, 4.8.22 ja 4.8.23.

2. Menetlusosalised

Projektiedendajad, kes esitasid investeerimistaotluse:

Elering AS (Eesti põhivõrguettevõtja), juriidiline aadress Kadaka tee 42, Tallinn, Eesti, 12915;

AS Augstsprieguma Tikls (AST) (Läti põhivõrguettevõte), juriidiline aadress Darzciema tn 86, Riia, Läti, LV-1073;

Litgrid AB (Leedu põhivõrguettevõte), juriidiline aadress Viršuliškių skg. 99B, LT-05131, Vilnius;

Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (PSE) (Poola põhivõrguettevõtja), juriidiline aadress Warszawska 165, 05-520 Konstancin-Jeziorna, Poola.

3. Asjaolud ja menetluse käik

08.11.2019 esitasid projektiedendajad ühishuviprojekti nr 4.8. teise faasi piiriüleste kulude jaotamise investeerimistaotluse.

Eesti, Läti, Leedu ja Poola energiaturu regulaatorid leppisid kokku, et projekti nr 4.8. teise faasi koordineerivaks pooleks on Eesti regulaator (Konkurentsiamet).

09.12.2019 toimus Konkurentsiameti ja Elering AS esindajate vahel koosolek, kus selgitati esile

¹ https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/c_2019_7772_1_annex.pdf

kerkinud küsimusi.

20.12.2019 esitasid projekti liikmesriikide reguleerivad asutused projektiedendajatele täiendava informatsiooni nõude investeerimisotsuste, vajalike lubade ja Soome positsiooni kohta projektis.

08.01.2020 esitasid projektiedendajad täiendavat informatsiooni.

04.02.2020 esitasid projekti liikmesriikide reguleerivad asutused projektiedendajatele teise täiendava informatsiooni nõude, mis puudutas muuhulgas näiteks sotsiaalmajandusliku heaolu ning elektrikatkestuse kahju väärtuse arvestusi, sünkroonkondensaatorite osas eelnevalt läbi viidud turutesti infot, jm.

13.02.2020 esitasid projektiedendajad täiendava informatsiooni.

21.02.2020 esitasid projekti liikmesriikide reguleerivad asutused projektiedendajatele kolmanda täiendava informatsiooni nõude, mis puudutas põhiliselt projekti kulude tulude esitust.

25.02.2020 informeerisid projektiedendajad reguleerivaid asutusi, et projekti investeerimistaotluse dokumentatsiooni plaanitakse täiendada ja täiendatud dokumendid esitada 10.03.2020

Eelpool toodud dokumentide esitamiste vahel toimusid mitmed virtuaalsed koosolekud telekommunikatsiooni teel.

10.03.2020 esitasid projektiedendajad parandatud ning täiendatud ühishuviprojekti nr 4.8. teise faasi piiriülese kulude jaotamise investeerimistaotluse.

03.04.2020 esitas Konkurentsiamet Läti, Leedu ja Poola regulaatoritele ühisotsuse esialgse redaktsiooni, millele kommentaaride ning täienduste esitamise tähtajaks oli 14.04.2020.

27.04.2020 allkirjastasid Konkurentsiamet ning Läti, Leedu ja Poola regulaatorid „Piiriüleste teise faasi kulude jaotamise kokkuleppe“. Kokkuleppes regulaatorid leidsid, et piiriüleste kulude kompenseerimist ei toimu, kuna ühegi osapoole jaoks pole projekti teine faas kahjumlik.

4. Investeerimistaotluse sisu

4.1. Projekti kirjeldus

Projekti eesmärk on rakendada vajalikud tehnilised tingimused Balti riikide elektrivõrkude sünkroniseerimiseks Poola kaudu Mandri-Euroopa võrguga (CEN) (edaspidi ka projekt). Kõiki projekti investeeringukirjeid tunnustatakse ühishuviprojektides (PCI) ning vastavalt Komisjoni 23. novembri 2017. aasta delegeeritud määrusele (EL) 2018/540 on need lisatud kolmandasse (mida kasutati viidetena investeerimistaotluses) ja ka neljandasse ühishuviprojektide nimekirja (vastu võetud 31. oktoobril 2019) klasteri nr 4.8 - Läänemere energiaturu prioriteetse koridori ühendamise kava (BEMIP) elekter - alla.

Kuna sünkroniseerimise projekt on väga suuremahuline ja kompleksne, siis on see omakorda jagatud erinevateks faasideks:

- Faas 1: käsitleb sisemise ülekandevõrgu tugevdamist Baltimaades. Selle faasi kulud arvestati esimesse sünkroniseerimise investeeringutaotlusesse, millele Baltikumi regulaatorid andsid oma heakskiidu 6.septembril 2018.
- Faas 2: käsitleb eeskätt dünaamilise stabiilsuse ja sageduse juhtimise jaoks vajalikke investeeringud, ning on kaetud investeeringutaotlusega, mida käsitletakse antud otsuse raames.
- Faas 3: käsitleb investeerimisobjekte, mis on vajalikud tagamaks IPS / UPS-i elektrisüsteemile usaldusväärne ja turvaline desünkroniseerimine. Selle etapi ulatus ja üldine vajadus sõltub kolmandate osapoolte edasistest otsustest.

Teine faas hõlmab ühishuviprojekti nr 4.8. osasid nr 4.8.9, 4.8.10, 4.8.12, 4.8.16, 4.8.18, 4.8.19, 4.8.20, 4.8.21, 4.8.22 ja 4.8.23.

Balti riikide elektrivõrkude integreerimine Euroopa Liidu elektrisüsteemi (CEN), sealhulgas nende sünkroonne töötamine, on Euroopa Liidu energiapoliitika strateegiline eesmärk ja prioriteet. See viib Balti riikide elektrivõrkude täielikule koostööle Euroopa elektrivõrkudega.

Investeermistaotlus koos kulude piiriülese jaotamise ettepanekuga esitati kõigile asjaomaste riikide reguleerivatele asutustele (Eesti, Läti, Leedu ja Poola energiaturu regulaatorid) ühishuviprojekti nr 4.8 teise faasi projektiedendajate - Litgrid AB, AS Augstsprieguma tīkls (AST), Elering AS, Polskie” Sieci Elektroenergetyczne S.A. (PSE) - poolt vastavalt määruse (EL) 347/2013 artikli 12 lõikele 3.

4.2. Projekti rakendamise plaan

Projektiedendajad on esitanud asjaomaste riikide reguleerivatele asutustele projektide rakendusplaanid, mis püstitavad eesmärgid projekti elluviimiseks 2025.aastaks. Taotlusele lisatud projekti rakendusplaan Eesti-poolel on järgnev (tabel 1).

Tabel 1.

Projekti etapp	Eeldatav alguskuupäev	Eeldatav lõppkuupäev
Kaalutusfaas	10/2012	12/2014
Eskiisprojekt	01/2015	08/2015
Süsteemianalüüs	01/2015	12/2016
Esialgne investeerimisotsus	06/2018	09/2018
Avalik konsultatsioon	05/2014	06/2017
Lubade hankimine	09/2019	12/2021
Finantseerimise korraldamine	03/2020	06/2020
Piiriüleste kulude jaotamine	10/2019	03/2020
Lõplik investeerimisotsus	03/2020	12/2020
Projekteerimine	09/2020	12/2023
Hangete läbiviimine	03/2020	01/2024
Ehitamine ja käiku andmine	01/2021	12/2024

4.3. Esialgne investeerimisotsus

Projektiedendajad on esitanud alljärgneva teabe esialgse investeerimisotsuse kohta:

- Litgrid AS juhatuse otsus 31/10/2019;
- AST juhatuse otsus nr 163/46/2019 (06.11.2019);
- Elering AS juhatuse otsus nr. 1.1 / 6/2019/74 (12.11.2019);
- PSE juhatuse 5. novembri 2019 otsus nr 402/49/2019.

4.4. Lubade taotlemise protsess

Projektiedendajad on teinud selgeks vajaminevad load ning on alustamas või alustanud nende hankimise protsessi. Täpsemalt tabelist 1. Käesolevaks ajaks tõrkeid lubad taotlemisel ei ole.

4.5. Eeldatavad investeeringud

Projektiedendajad esitasid projekti teise faasi kulud riikide kaupa järgmiselt:

1. Poola Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. kulud on [redacted] EUR.
2. Leedu Litgrid AB kulud on [redacted] EUR;
3. Läti AS Augstsprieguma tīkls kulud on [redacted] EUR;
4. Eesti Elering AS kulud on: 110 600 000 EUR;

Tabelis 2 on toodud täpsemad alamprojektid mis kapitalukulu moodustavad:

Tabel 2.

Jrk nr	Ühishuvi- projekti nr 4.8 allüksus	Investeeringu nimetus	Kogus	Planeeritud käiku- andmine	Kapitalikulu, miljon EUR
Poola					[redacted]
1.1	4.8.10	Harmony link ühendus (PL osa)	200 km	2025	
1.2	4.8.18	400 kV liini ehitus Dunowo-Zydowo Kierzkowo	57 km	2025	
1.3	4.8.19	400 kV liini ehitus Pila Krzewina-Zydowo Kierzkowo	119 km	2025	
1.4	4.8.20	400 kV liini moderniseerimine Krajnik-Morzyczyn	42 km	2025	
1.5	4.8.21	400 kV liini moderniseerimine Morzyczyn-Dunowo-Slupsk-Zarnowiec	289 km	2025	
1.6	4.8.22	400 kV liini moderniseerimine Zarnowiec-Gdansk/Gdansk Przyjazn-Gdansk Blonia	77 km	2025	
Leedu					[redacted]
2.1	4.8.10	Harmony link ühendus (LT osa)	200 km	2025	
2.2	4.8.15	Darbėnai alajaama ehitamine	1 tk	2025	
2.3	4.8.9	330 kV õhuliini rekonstrueerimine Klaipėda-Grobine	70 km	2025	

2.4	4.8.23	Sünkroniseerimise kondensaatorite ehitus	2 tk	2024	
2.5	4.8.9	Sagedusstabiilsuse hindamise süsteem (FSAS) koos kaitsesüsteemiga (SPS)	1 tk	2023	
2.6	4.8.9	SCADA ja teiste IT süsteemide moderniseerimine	1 tk	2024	
2.7	4.8.9	NordBalt HVDC kontrollisüsteemide moderniseerimine	1 tk	2023	
2.8	4.8.9	Akude energisalvestussüsteem (BESS) võimsusega 10 MW	2 tk	2024	
Läti					
3.1	4.8.23	Sünkroonkondensaatorite ehitus	2 tk	2024	
3.2	4.8.9	Akude energisalvestussüsteemi (BESS) võimsusega 10 MW	2 tk	2024	
3.3	4.8.9	Mõõtesüsteemide moderniseerimine	1 tk	2024	
3.4	4.8.9	SPS ja UFLS moderniseerimine	1 tk	2024	
3.5	4.8.9	SCADA ja teiste IT süsteemide moderniseerimine	1 tk	2024	
Eesti					110,600
4.1	4.8.9	Sünkroonkondensaatorite ehitus	2 tk	2024	
4.2	4.8.9	SCADA ja teiste IT süsteemide moderniseerimine	1 tk	2024	
4.3	4.8.9	FSAS koos SPS arendamine	1 tk	2024	
4.4	4.8.9	Estlink 1 ja Estlink 2 HVDC kontrollisüsteemide moderniseerimine	1 tk	2025	
4.5	4.8.9	Šunt kaitselüliti rekonstrueerimine	1 tk	2023	
Kokku teise faasi investeeringud					1219,876

4.6. Süsteemihaldurite ja põhivõrguettevõtjate konsultatsioon ja piirkondlik koostöö

Projektiedendajad esitasid regulaatoritele teabe konsultatsioonide läbiviimise ja nende tulemuste kohta. Kõigi asjasse puutuvate riikide põhivõrguettevõtjad on ka oma riigi süsteemihaldurid. Täiendavalt konsulteeriti ka Soome süsteemihaldurit, kui projektist potentsiaalselt kasu saavat riiki.

Esialgse investeerimistaotluse versioon saadeti Soome süsteemihaldurile 27.09.2019. Konsulteeritud süsteemihaldur esitas oma seisukoha 23.10.2019, mis ei sisaldanud lahkavamusi projektile.

Konsulteeritud põhivõrguettevõtja tegi siiski ettepaneku lisada projekti ka EstLink1 ja EstLink2 juhtimissüsteemide uuendamise seotud kulud, mis tekivad Soome poolel, kuna juhtimissüsteeme tuleks ühenduste mõlemas otsas uuendada nõuetekohaseks toimimiseks. Projektiedendajad võtsid selle ettepanekut arvesse ja lisasid tabelisse 2 investeeringu nr 4.4.

4.8. Finantsanalüüs

Projekti finantsnäitajad Eesti osas

Projektiedendajad on esitanud regulaatoritele tabelis 4 toodud finantsnäitajad.

Tabel 4.

Finantsnäitaja / põhivõrguettevõtja	Elering
Investeeringu tootlus	
Sisemine finantstootlus (FIRR/C)	■
Sisemine finantstootlus (FNPV/C), miljon EUR	■
Kapitalitootlus	■
Sisemine finantstootlus (FIRR/K)	■
Sisemine finantstootlus (FNPV/K), miljon EUR	■
Finantsiline jätkusuutlikus	OK

Projekt on rahaliselt jätkusuutlik - neto rahavoog on vaatlusperioodil (2019-2045) positiivne.

Rahastamise strateegia

Nagu on sätestatud määruse (EL) nr 347/2013 artikli 12 lõikes 1, tasutakse tõhusalt tekkinud investeerimiskulud võrkudele juurdepääsu tariifide ulatuses, mida ei kata ülekoormuse rent ega muud tasud. Põhistsenaariumi kohaselt arvatakse abikõlblikud reguleeritud kulud tariifidesse kooskõlas ülekandevõrgu elemente käsitleva kohaldatava õigusliku ja reguleeriva raamistikuga.

Projektil on märkimisväärne mõju reguleeritud tulule ja ülekandetariifile kõigis kolmes Balti riigis. Projektiedendajad kavatsevad projekti mõju tariifidele vähendada, rahastades projekti ülekoormusega seotud tuludega, mis on juba kogunenud ja mida kogutakse teistest ühendustest kuni 2025. aastani.

Litgrid, AST ja Elering on varemalt juba sõlminud mitmete investeeringute rahastamiseks lepingud rahvusvaheliste finantsasutustega (EIP - Euroopa Investeeringuspank ja NIB - Põhjamaade Investeeringuspank) ning omavad pikaajalisi suhteid erinevate kommertsbankadega. Litgrid, AST ja Elering kaaluvad rahvusvaheliste finantseerimisasutuste ja kommertsbankade segarahastamist. Lihtsuse huvides ei tehta vahet erinevate finantseerimise instrumentide vahel. Läti puhul rahastab arendusprojekte vastavalt põhivõrguettevõtjate mudelile põhivõrgu omanik, alates 2020. aasta keskpaigast täidab seda funktsiooni AST.

Võla struktuur ja proportsioon otsustatakse pärast võimalikku Euroopa Ühendamise Rahastu (CEF) toetuse otsust, kus määratakse kindlaks abikõlblike kulude hüvitamise ulatus.

Poola põhivõrguettevõtja plaanib investeerimisobjekte rahastada omakapitalist, kuid lõplik rahastamisotsus tehakse pärast seda, kui on teada teave võimaliku CEF toetuse kohta.

ITC oodatavate tulude analüüs

Allpool tabelis 5 on esitatud konkreetsete riikide süsteemihaldurite vahelise kompensatsioonimehhanismi (ITC) prognoositavad hüvitussummad. Hüvitise suuruse negatiivne märk tähistab antud riigi kulusid ja positiivse märkide ülejääki.

Tabel 5.

Riik	ITC kompensatsioon, miljon EUR
Leedu	■
Läti	■
Eesti	■
Poola	■

ITC analüüsi põhjal on suurim kompensatsiooni saaja Poola, mis tähendab, et muud Euroopa süsteemihaldurid maksavad PSE-le kompensatsiooni. Litgrid ja AST maksavad hüvitisi teistele Euroopa põhivõrguettevõtjatele, kes on seotud ITC mehhanismiga.

4.9. Mõju ülekandetariifidele

Vastavalt tariifide arvutamise meetodikale, võetakse igas riigis tariifi (tulude) määramisel arvesse süsteemihaldurite vahelise kompenseerimise (ITC) tulused või kulused ning neid ei kasutata projekti rahastamiseks.

Asjaomased riikide reguleerivad asutused leiavad, et projektil on oluline mõju reguleeritud tuludele ja ülekandetariifidele kõigis asjaomastes riikides.

Mõju tariifile ilma välise toeta teises faasis osalevale põhivõrguettevõtjatele on toodud tabelis 6.

Tabel 6.

Näitaja	Litgrid		AST		PSE		Elering	
	%	EUR/MWh	%	EUR/MWh	%	EUR/MWh	%	EUR/MWh
Tegelik tariifi muutus võrreldes 2019 ² tariifiga								
Maksimaalne	■	■	■	■	■	■	■	■
2026-2035 ³	■	■	■	■	■	■	■	■
2026-2045	■	■	■	■	■	■	■	■

Üldiselt on projekti mõju vähendamiseks tariifidele kaks võimalust:

- piiriülene kulude jaotamine (CBCA);
- toetused Euroopa Ühendamise Rahastu (CEF) mehhanismidest.

Kuna tasuvusanalüüsi tulemused näitasid, et iga projektiga otseselt seotud riigi (Leedu, Läti, Eesti ja Poola) sotsiaalmajanduslik puhaskasu (kasu miinus kulud) on positiivne, pole piiriülene kulude jaotamine kehtestatud reeglitega kooskõlas. Seega ainus võimalik viis tariifi mõju vähendamiseks on Euroopa Liidu rahaline abi.

Mõju seotud riikide ülekandetariifidele CEF-i 75% toetuse puhul on toodud tabelis 7.

² Litgrid puhul võrdlus 2020 tariifiga

³ PSE puhul mõju arvestatud 2026-2028

Tabel 7.

Tariifi muutus võrreldes 2019 tariifiga	Litgrid	AST	PSE	Elering
2026-2045	■	■	■ ■	■ ■

4.10. Äriplaan

Koos investeerimistaotlusega on iga projektiedendaja esitanud riigipõhipõhise äriplaani. Need äriplaanid koosnevad neljast sõltumatust finantsmudelitest, mis on ette nähtud projekti rahalise tasuvuse ja mõju hindamiseks.

Äriplaanid on koostatud vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2013. aasta määruses (EL) nr 347/2013 üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja Euroopa Komisjoni tasuvusjuhendi Investeerimisprojektide Analüüs (ühtekuuluvuspoliitika majanduslik hindamisvahend 2014–2020) nõuetele.

Litgridi, AST ja Eleringi äriplaani arvutused põhinevad Litgridi välja töötatud finantsmudelil, mida teised projekti elluvijad (AST ja Elering) muutsid vastavalt oma riiklikele eeldustele. PSE koostas oma finantsmudeli, mis on kooskõlas ERO-ga tehtava koostöö standarditega.

4.11. Piiriüleste kulude jaotamise (CBCA) ettepanek

Koostööameti soovitus 5/2015, punkt 2.6. soovib hüvitise maksmist juhul, kui vähemalt ühel projektis osalevale liikmesriigile tekitab projekt negatiivne mõju.

Tasuvusanalüüsi tulemused näitasid, et iga projektiga otseselt seotud riigi (Leedu, Läti, Eesti ja Poola) sotsiaalmajanduslik puhaskasu (kasu miinus kulud) on positiivne. Selle põhjal ja vastavalt Koostööameti soovitusele 5/2015 ei ole piiriülene kulude jaotamine Balti riikide, Poola ja teiste riikide vahel põhivõrguettevõtjate arvates põhjendatud.

5. Konkurentsiameti hinnang

Investeerimistaotlused esitati kõikidele asjaomaste riikide reguleerivatele asutustele vastavalt määruse (EL) 347/2013 artikli 12 lõikele 3. Asjaomasteks riikide reguleerivateks asutusteks on Leedu, Läti, Eesti ja Poola riikide reguleerivad asutused, s.t projektiedendajad nägid, et nendel liikmesriikidel võib projektiga seoses olla oluline positiivne netomõju.

Pärast esitatud investeerimistaotluse läbivaatamist ja hindamist pidasid asjaomased riikide reguleerivad asutused nõu Soome riikliku reguleeriva asutusega, sest Soome riik võib saada projektist samuti kasu. Arvestades, et Soome ei ole investeerimistaotluses võõrustajariik ja Soomelt ei nõuta kaasrahastamist, ning kuna kõigil asjaomastel riikidel on positiivne netomõju, siis leidis Soome regulaator - Energiavirasto, et tal pole võimalik piiriüleste kulude jaotamise lepingus osaleda.

5.1. Investeerimistaotluse vastavus nõuetele

Asjaomaste riikide reguleerivad asutused leidsid, et kõik määruse (EL) 347/2013 artikli 12 lõike 3 kohased nõutavad dokumendid, nimelt projektipõhine tasuvusanalüüs ja äriplaanid, on esitatud ja piisavalt täielikud. Investeerimistaotlus sisaldas ka projektiedendajate poolt kokku lepitud ja põhjendatud ettepanekut piiriülese kulude jaotamise kohta.

Määruse (EL) 347/2013 artikli 12 lõige 3 sisaldab kahte kriteeriumi, millele projekt peab investeerimistaotluse esitamisel vastama ja mis nõuab riikide reguleerivate asutuste hinnangut:

- i) eelnev konsulteerimine põhivõrguettevõtjatega liikmesriikidest, kellele projekt avaldab märkimisväärset positiivset netomõju ja
- ii) projekt on saavutanud piisava küpsuse.

5.2. Põhivõrguettevõtjate ja süsteemihaldurite konsultatsiooni läbiviimise tõendamine

Ainsaks investeerimistaotlusega mitteliitunud põhivõrguettevõtjaks, kellele projekt avaldab positiivset netomõju on Soome (Fingrid). Koos investeerimistaotlusega esitasid projektiedendajad asjaomastele regulaatoritele Fingrid-i seisukoha kavandatavale sünkroniseerimise projektile, milles Fingrid ei esitanud eriarvamusi ega vastuväiteid projektile.

Lähtudes eeltoodust, asjaomaste riikide reguleerivad asutused leidsid, et projektiedendajad on vastavalt määruse (EL) nr 347/2013 artikli 12 lõikele 3 konsulteerinud asjaomaste põhivõrguettevõtjatega.

5.3. Projekti küpsus

Asjaomaste riikide reguleerivad asutused kaalusid projektide küpsust vastavalt Koostööameti soovitusel 05/2015, mis eeldab järgmiste asjaolude tundmist:

- a) piisav kindlus projektipõhise tasuvusanalüüsi alusel hinnatud kulude osas;
- b) head teadmised eeldatavate kulusid mõjutavatest teguritest ja nende ulatusest;
- c) teadmised kulude määramatuse vahemikust;
- d) projektipõhise tasuvusanalüüsi alusel hinnatud sotsiaalmajanduslike tulude prognoos;
- e) piisavad teadmised kasu mõjutavatest teguritest ja nende ulatusest, võttes arvesse ka erinevaid stsenaariume ja tundlikkuse analüüsi;
- f) kõigis vastuvõtvates riikides on alanud lubade menetlused;
- g) projekti käiku andmine toimub orienteeruvalt 60 kuu jooksul alates investeerimistaotluse esitamise kuupäevast.

Asjaomaste riikide reguleerivad asutused hindasid projekti küpsust projektiedendajate poolt esitatud teabe analüüsi põhjal. Asjaomaste riikide reguleerivad asutused leidsid, et investeerimistaotlus näitab piisavat kindlust sotsiaalmajandusliku puhaskasu olemasolule nii vastuvõtvatele riikidele kui ka kogu Euroopa regionile.

Eeldatavate kulude ja tulude kohta on head teadmised. Projekt on suurema sünkronimise projekti teine faas. Projekti esimese faasi elluviimine juba käib ning seetõttu on põhjust arvata, et projekt lõpetatakse õigeaegselt.

Asjaomaste riikide reguleerivad asutused leiavad, et lubade taotlemise protsess on alanud kõigis

asjaomastes riikides, välja arvatud Leedu, kus ametlik lubade taotluste protsess algab varsti. Leedus on väljakujundatud arusaam, milliseid lube on vaja projekti elluviimiseks ja on veendumus, et need saadakse tähtajaliselt.

Projektide eeldatav käiku andmine toimub orienteeruvalt 60 kuu jooksul alates investeerimistaotluse esitamise kuupäevast.

Seetõttu järeldavad riikide reguleerivad asutused, et projektid on jõudnud piisava küpseni piiriüleste kulude jaotamise otsuse vastuvõtmiseks riikide reguleerivate asutuste poolt.

5.4. Investeerimistaotluse terviklikkus

Asjaomased riikide reguleerivad asutused on hinnanud investeerimistaotluste terviklikkust, pöörates erilist tähelepanu Koostööamet-i soovitusel 05/2015. Koostööamet on soovitanud, et projektiedendajate poolt esitatud investeerimistaotlus peaks sisaldama järgmist teavet ja vajadusel täiendavaid tõendeid alljärgnevalt:

1. projekti üksikasjalik tehniline kirjeldus;
2. projekti üksikasjalik rakendusplaan;
3. vajaduse korral investeeringu esialgne investeerimisotsus;
4. teave vajalike lubade taotlemise kohta;
5. teave projekti piisava küpsuse kohta;
6. teave põhivõrguettevõtjate konsultatsioonide ja nende tulemuste kohta;
7. projektipõhine tasuvusanalüüs;
8. äriplaan, mis sisaldab valitud finantslahenduse kirjeldust;
9. põhjendatud ettepanek kulude piiriüleseks jaotamiseks (kui projekti elluviijad on kokku leppinud).

Asjaomaste riikide reguleerivad asutused leiavad, et investeerimistaotlus on piisavalt terviklik ja sisaldab kogu eespool nimetatud teavet ning vajalikke täiendavaid tõendeid.

5.5. Tingimuslik seisukoht akudega energisalvestussüsteemi (BESS) kohta

Võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/944 artikli 54 lõike 2 sätteid ja soovides arendada täielikult toimivat ja omavahel ühendatud energia siseturgu ning võrdset, õiglast, soodsat, objektiivset, mittediskrimineerivat ja läbipaistvat abiteenuste turgu, leiavad asjaomased riikide reguleerivad asutused, et põhivõrguettevõtjad peavad abiteenuseid eeskätt hankima vabaturu tingimustes, ning ainult juhul kui turg ei suuda teenuseid piisavas mahus pakkuda, on põhjendatud kasutada BESSi. Vastava süsteemi vajadus tuleb tõendada eelnevalt, viies läbi turutestid abiteenuste osas, mis pole piiratud ühe riigi piiridega.

Sellest tulenevalt on Balti riikide reguleerivad asutused teinud põhivõrguettevõtjatele ülesandeks kõigepealt kokku leppida tulevases FCR (sageduse piiramise reservid) ja aFRR (automaatse sageduse taastamise reservid) turumudelites, sealhulgas tootespetsifikatsioonis, ning koos riikide reguleerivate asutustega leppida kokku turutesti tingimused, et tuvastada potentsiaalsed pakkujad, kes on valmis arendama või haldama FCR- ja aFRR-teenuste rajatise tasuvalt ja õigeaegselt.

Asjaomaste riikide reguleerivad asutused on ühisel seisukohal, mis sätestati ka 27.04.2020

sõlmitud CBCA lepinguga, et ainult juhul kui turutest näitab vajadust BESSi järele on vastava süsteemi rahastamine antud projekti käigus õigustatud.

5.6. Tasuvusanalüüs (CBA)

Asjaomaste riikide reguleerivad asutused on hinnanud projektipõhist tasuvusanalüüsi, võttes arvesse Koostööamet-i soovitusi 05/2015. Piiriüleste kulude jaotamise kohta otsuse tegemiseks peab tasuvusanalüüs olema põhjalik ja arusaadav ning kasutama kulude ja tulude ning muude riikide kaupa jaotatud võrreldavat ja rahaliselt arvestatud teavet.

On ülimalt oluline, et sisendid ja eeldused, mida kasutatakse projekti tasuvusanalüüsi tegemiseks erinevatel eesmärkidel (näiteks TYNDP, ühishuviprojektide valik, põhivõrguettevõtjatega konsulteerimine, investeerimistaotlus) oleksid samad, välja arvatud juhul, kui erinevuseks on olemas kaalukad põhjendused.

Projektkohane tasuvusanalüüs, mille projektiedendajad on esitanud riikide reguleerivatele asutustele investeringutaotluse raames, peab vastama määruse (EL) nr 347/2013 V lisa sätestatud põhimõtetele ja olema kooskõlas IV lisa sätestatud eeskirjade ja näitajatega.

Lisaks soovib Koostööamet, et projektipõhine kulude-tulude analüüs peaks sisaldama järgmist:

- a) teave sisendandmete ja eelduste kohta;
- b) kuluhinnangu aluseks olevad üksikasjad;
- c) tulude aluseks olevad üksikasjad;
- d) muude piiriüleste rahavoogude hinnangute aluseks olevad üksikasjad;
- e) üksikasjalikud arvutused arvutustabelina (riikliku netomõju arvutamiseks);
- f) tulemuste kokkuvõte (jaotatud riikide kaupa);
- g) tundlikkuse analüüs.

Koostööamet on soovitanud, et riikide kaupa väljendataks rahaliselt ja esitataks eraldi vähemalt järgmised tulude kategooriad, sealhulgas hindamisel kasutatud meetodika ja selle aluseks olevad eeldused:

- a) turuintegratsioon;
- b) konkurents;
- c) varustuskindlus;
- d) jätkusuutlikkus.

Määruse nr 347/2013 V lisa lõikes 1 on määratletud sisend- ja väljundandmete $n + 20$ ajaperiood viie aasta kaupa. Tasuvusanalüüsi raames tuleks diskonteeritud riikliku netomõju arvutamiseks kasutada standardiseeritud sotsiaalmajanduslikku diskontomäära 4%.

Asjaomaste riikide reguleerivad asutused leiavad, et projektipõhine tasuvusanalüüs täidab kõiki ülalnimetatud ootusi, mida tuleb pidada nõuetekohase piiriülese jaotamise otsuse aluseks.

5.7. Äriplaani ja finantsstrateegia hinnang

Projektiedendajad on esitanud, et sünkroniseerimise teise faasi investeringuid kavatakse osaliselt rahastada Euroopa Liidu vahenditest ja ülejäänud osa projektiedendajate vahenditest.

Asjaomaste riikide reguleerivad asutused leiavad, et kuna projekti elluviijate rahastamisstrateegia sõltub oluliselt Euroopa Liidu vahenditest, kujutab projekti kaasrahastamise ulatus projektiedendajatele märkimisväärset riski.

5.8. Finantsnäitajate hinnang

Projektiedendajad on esitanud asjaomaste riikide jaoks eraldi arvutatud finantstulemuste näitajad (vt punkt 4.9).

Asjaomaste riikide reguleerivad asutused märgivad, et finantstulemuste arvutamine toimub vastavalt kehtivale õigusraamistikule ja meetodikale. Projektiedendajate poolt esitatud analüüs sõltub aga paljudest eeldustest, mistõttu ühest lõplikku hinnangut pole võimalik anda.

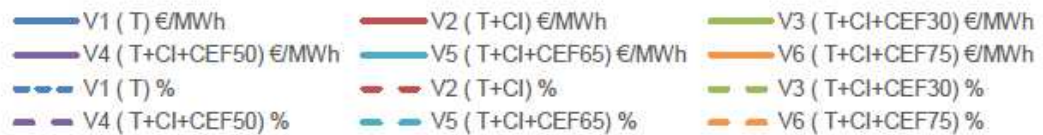
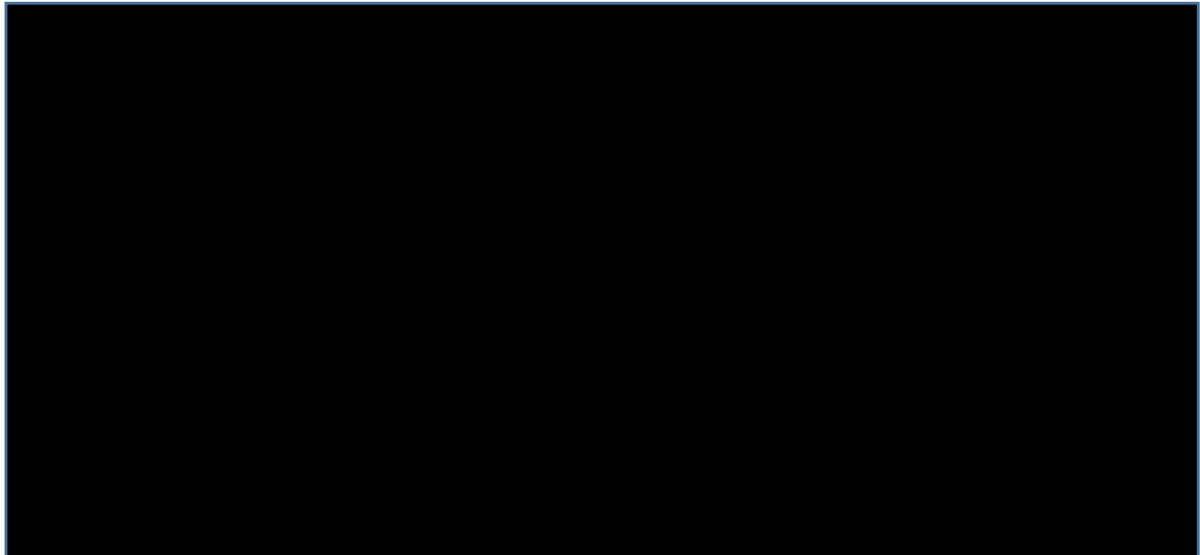
5.9. Mõju ülekandetariifidele

Finantsanalüüs on näidanud, et projektil on oluline mõju asjaomaste riikide reguleeritud tuludele ja ülekandetariifidele.

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1316/2013 11. detsember 2013, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu, muudetakse määrust (EL) nr 913/2010 ja tunnistatakse kehtetuks määrused (EÜ) nr 680/2007 ja (EÜ) nr 67/2010 artikkel 10 lõige 3 sätestab, et energiasektoris ei ületa liidu rahaline abi 50 % uuringute ja/või tööde abikõlblikest kuludest. Rahastamismäärasid võib suurendada maksimaalselt 75 %-ni selliste meetmete puhul, mis määruse (EL) nr 347/2013 artikli 14 lõikes 2 osutatud tõendusmaterjali põhjal on eriti olulised piirkonna või kogu liidu varustuskindluse seisukohast, millega tugevdatakse liidu solidaarsust või mis hõlmavad väga innovaatilisi lahendusi.

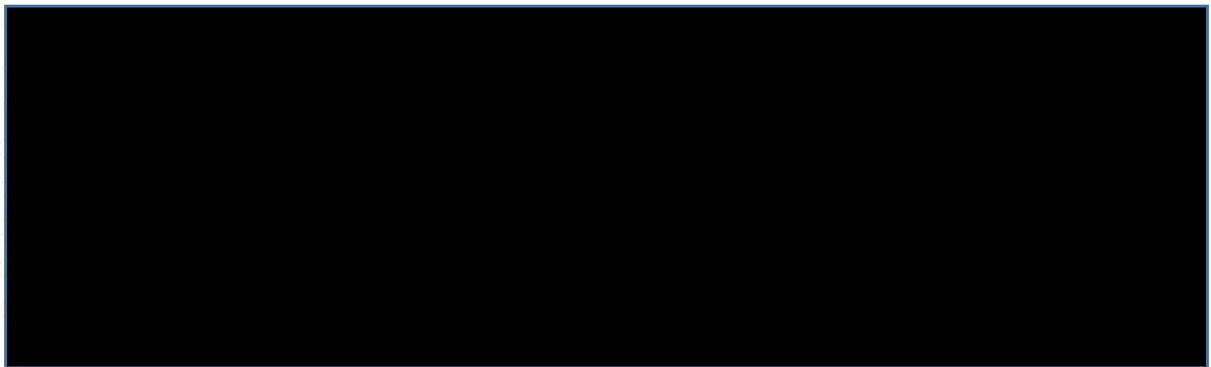
Konkurentsiameti hinnangul Balti riikide elektrivõrkude ühendamine Kesk-Euroopa võrkudega suurendab Balti riikide varustuskindlust, elektrituru arenguid ja ausamat konkurentsi elektriturul. Balti riigid on jõudnud ühisele Euroopa Liidu siseturule ja tegutsevad samades konkurentsitingimustes nagu ülejäänud Euroopa Liidu liikmesriigid. Investeeringud ja süsteemide planeerimine tehakse vastavalt Euroopa Liidu õiguslikule raamistikule ja rahastamisele ning peavad järgima Euroopa Liidu eeskirju ja määrusi. Euroopa Liidu kohustused vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid ja saavutada süsinikuneutraalne majandus aastaks 2050 on keeruline ülesanne, mis annab pikas perspektiivis suurima sotsiaalse ja tehnoloogilise kasu ning millel on märkimisväärne mõju energiasüsteemile. Samas neid ühiseid kohustusi mida järgitakse ELis ei järgi teised EL mitte kuuluvad naabruses asuvad riigid ning olemasolevad olulised erinevused tekitavad ausa konkurentsi jaoks ebavõrdset keskkonda. See on eriti tähtis Balti riikide jaoks, kes on hetkel Venemaa võrguinfrastruktuuri lahutamatu osa.

Joonisel 2 on näidatud Euroopa Liidu rahalise toetuse mõju Eesti ülekandetariifile erinevate rahastamise stsenaariumite korral (0%, 30%, 50%, 65%, 75%)

Joonis 2. Erinevate Euroopa liidu rahastamise stsenaariumite mõju Eesti ülekandetariffidele (0, 30, 50, 65 ja 75 protsenti CEF rahastust)

Järgnevalt on näidatud projekti mõju ülekandetariffidele riikide lõikes ilma Euroopa Liidu toetuseta.

Joonis 5. Mõju Eesti ülekandetariffidele (sinine joon on tariif EUR/MWh, oranž näitab muutust %-des võrreldes 2019.aasta tariifiga)

Asjaomaste riikide reguleerivad asutused märgivad, et ilma Euroopa Liidu märkimisväärse toetuseta on ülekandetariffide tõus võrgu kasutajatele ebamõistlikult suur, mis võib seada ohtu projekti realiseerimise võimalikkuse.

5.10. Piiriüleste kulude jaotus (CBCA)

Tasuvusanalüüsi (CBA) põhjal on iga projektis osaleva riigi (Leedu, Läti, Eesti ja Poola) sotsiaalmajandusliku tulemi puhasväärtus (sünkroniseerimisprojekti kasu miinus kulud)

positiivne, mistõttu ei ole Baltimaade ja Poola ning teiste riikide vahel piiriüleste kulude jaotamist vaja.

Sellele järeldusele tuginedes on regulaatorite arvates projektiedendajate piiriüleste kulude jaotamise ettepanek (CBCA) põhjendatud.

Projektist tekkivad investeerimiskulud Leedus kannab Litgrid, Lätis tekkivad investeerimiskulud kannab AST, Eestis tekkivad investeerimiskulud kannab Elering ning Poolas tekkivad investeerimiskulud kaetakse PSE poolt.

Pärast investeerimistaotluste läbivaatamist ja hindamist leiavad asjaomaste riikide reguleerivad asutused, et piiriüleste kulude jaotamise ettepaneku taga olevad põhjendused on mõistlikud.

Asjaomaste riikide reguleerivad asutused ei pea põhjendatuks kulude jaotamist Soome.

6. Kokkuvõte

27.04.2020 allkirjastasid Eesti, Läti ja Leedu regulaatorid „Piiriüleste kulude jaotamise kokkuleppe“ ühishuviprojekti nr 4.8 teise faasi kohta esitamiseks Euroopa Komisjonile.

Balti riikide regulaatorid leppisid kokku alljärgnevas:

1. Kooskõlas määruse (EL) 347/2013 artikli 12 lõikega 4 ja võttes arvesse sama määruse artikli 12 lõiget 1, sünkroniseerimise teise faasi (ühishuviprojekti nr 4.8 raames), ei ole geograafilisest asukohast sõltuvalt erinevate piiriüleste kulude jaotamine vajalik, kuna kõik asjaomased riigid on netokasusaajad.
2. Vastavalt määrusele (EL) 347/2013 ja tuginedes projektiedendajate poolt esitatud teabe analüüsile, järeldavad asjaomaste riikide reguleerivad asutused, et sünkroniseerimisprojekti teine faas ühishuviprojekti nr 4.8 raames on piisavalt küps piiriüleste kulude jaotamise otsuse tegemiseks.
3. Asjaomaste põhivõrguettevõtjate kulud teises faasis on järgmised:
 - 3.1. Leedu Litgrid AB kulud on [REDACTED] EUR;
 - 3.2. Läti AS "Augstsprieguma tīkls kulud on [REDACTED] EUR;
 - 3.3. Eesti Elering AS kulud on 110 600 000 EUR;
 - 3.4. Poola Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. kulud on [REDACTED] EUR
 Võttes lisaks arvesse, et aku energiasalvestussüsteemi (BESS) investeerimiskulud hüvitatakse vastavalt turutesti tulemustele.
4. Kuna projektil on oluline mõju riigi ülekandetariifidele omades sealjuures ka olulist mõju piirkonna elektrisüsteemi varustuskindluse tagamisel ja turu edasisele arengule, nõustuvad asjaomased riikide reguleerivad asutused, et Euroopa Liidu märkimisväärne osa rahastamisel on õigustatud. Seetõttu toetavad riikide reguleerivad asutused projektiedendajate kavatsust taotleda Euroopa Liidult rahalist abi (Euroopa Ühendamise Rahastu - CEF) läbi projektikonkursil osalemise. Võimalik ühishuviprojekti nr 4.8 raames saadud Euroopa Liidu rahaline abi jaotatakse projektiedendajate vahel proportsionaalselt vastavalt kokkulepitud kuludele.
5. Vastavalt määruse (EL) 347/2013 artikli 12 lõikele 1 võetakse tegelikult tekkivad põhjendatud investeerimiskulud arvesse võrgutariifide määramisel regulatiivses varade baasis.

Lähtudes määrusest (EL) 347/2013 on Konkurentsiamet seisukohal

1. Elering AS kulud ühishuviprojektist nr 4.8 teises faasist on maksimaalselt 110,6 miljonit eurot, millest võib ettevõtja lisada tariifi ainult selle osa, mida Euroopa Liidu ühisrahastuse arvelt ei kaeta, vastavalt Konkurentsiameti koostatud ülekandevõrgu teenuste hinnametoodikale.
2. Kuna projektil on märkimisväärne mõju ülekandetariifile, siis tuleb Elering AS-il koos teiste Baltimaade ja Poola põhivõrguettevõtjatega taotleda sellele projektile maksimaalset võimalikku rahalist toetust Euroopa Ühendamise Rahastust (CEF).

Konkurentsiamet on kontrollinud ja analüüsinud ning vastavalt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 347/2013 artiklile 12 otsustab, et 10.03.2020 esitatud taotlus projekti nr 4.8. teise faasi piiriüleste kulude jaotamise kohta (kulusid riikidevaheliselt ei jaotata) on põhjendatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Märt Ots
peadirektor